

2017 оны 12 дугаар сарын 28
№48/1005/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол**

**Эрүүл мэндийн даатгалын
үндэсний зөвлөлийн зарим
гишүүнийг чөлөөлөх, томилох
тухай**

**Монгол Улсын
Ерөнхийлөгчийн
зарлиг**

**Улсын дээд шүүхийн танхимын
тэргүүнийг томилох тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Мал, махны экспортыг
нэмэгдүүлэх талаар авах зарим
арга хэмжээний тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

598. Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай Дугаар 78 2282

599. Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 79 2282

600. Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай Дугаар 80 2283

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

601. Дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 78 2283

602. Улсын дээд шүүхийн танхимын тэргүүнийг томилох тухай Дугаар 82 2284

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

603. Нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жагсаалт, жишиг үнэ тогтоох тухай Дугаар 316 2284

604. Мал, махны экспортыг нэмэгдүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай Дугаар 318 2289

605. Монгол Улсад зохион байгуулах тив, олон улсын спортын тэмцээний тухай Дугаар 328 2290

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

606. Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээсэн эсэх маргааныг хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэсэн тухай Дугаар 02 2292

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 78

Улаанбаатар
хот

Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн зарим гишүүнийг чөлөөлөх, томилох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.1 дэх хэсэг, Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 14¹ дүгээр зүйлийн 14¹.2.1 дэх заалт, 14¹.3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Баттогтохын Чойжилсүрэн, Нямтайширын Номтойбаяр, Аюушийн Цогцэцэг нарыг Засгийн газрыг төлөөлсөн Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүнээс тус тус чөлөөлсүгэй.

2.Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн Чимэдийн Хүрэлбаатар, Содномын Чинзориг, Даваажанцангийн Сарангэрэл нарыг Засгийн газрыг төлөөлсөн Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн гишүүнээр тус тус томилсугай.

3.Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн даргаар Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн, Эрүүл мэндийн сайд Даваажанцангийн Сарангэрэлийг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 12 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар 79

Улаанбаатар
хот

Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.7 дахь заалт, 22 дугаар зүйлийн 22.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Улсын Их Хурлын гишүүн Самандын Жавхланг Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хорооны бүрэлдэхүүнээс чөлөөлсүгэй.

2.Энэ тогтоолыг 2017 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2017 оны 12 дугаар
сарын 21-ний өдөр

Дугаар 80

Улаанбаатар
хот

**Байнгын хорооны даргыг
сонгох тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3, 22.4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 15.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн Лхагваагийн Элдэв-Очирыг сонгосугай.

2.Улсын Их Хурлын гишүүн Цэдэнгийн Гарамжавыг Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны даргын үүрэгт ажлаас чөлөөлсүгэй.

3.Энэ тогтоолыг 2017 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2017 оны 12 дугаар
сарын 06-ны өдөр

Дугаар 78

Улаанбаатар
хот

**Дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт
оруулах тухай**

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин дөрөвдүгээр зүйлийн 1, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2006 оны 302 дугаар зарлигаар батлагдсан “Монгол Улсын төрийн шагналын дүрэм”-ийн 3 дугаар зүйлийн 2

дахь хэсгийн “жил бүр улс тунхагласны баярыг тохиолдуулан” гэснийг “жил бүрийн ардчилал, хүний эрхийн өдрийг тохиолдуулан” гэж өөрчилсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2017 оны 12 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 82

Улаанбаатар
хот

Улсын дээд шүүхийн танхимын тэргүүнийг томилох тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.4 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Баттогоогийн Цогтыг Улсын дээд шүүхийн Эрүүгийн танхимын тэргүүнээр томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2017 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 316

Улаанбаатар
хот

Нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жагсаалт, жишиг үнэ тогтоох тухай

Ахмад настны тухай хуулийн 8.1.1, 13.2, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.4-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхдэд “Нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жагсаалт, жишиг үнэ”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Үнэ, тариф болон амьжиргааны өртгийн өөрчлөлтийг харгалзан протез, ортопед болон тусгай хэрэгслийн жишиг үнийн хэмжээнд тухай

бүр өөрчлөлт оруулах талаар санал боловсруулж Засгийн газарт оруулан шийдвэрлүүлж байхыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд С.Чинзориг даалгасугай.

3. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан “Протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жишиг үнийг тогтоох тухай” Засгийн газрын 2012 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдрийн 153 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД**

С.ЧИНЗОРИГ

Засгийн газрын 2017 оны 316 дугаар
тогтоолын хавсралт

**НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГААС ОЛГОХ
ПРОТЕЗ, ОРТОПЕДИЙН БОЛОН ТУСГАЙ ХЭРЭГСЛИЙН
ЖАГСААЛТ, ЖИШИГ ҮНЭ**

№	Хэрэгслийн нэр	Жишиг үнэ (төгрөгөөр)	Хамрагдах бүлэг
ПРОТЕЗИЙН ТӨРЛҮҮД			
А-1 ДООД МӨЧНИЙ ПРОТЕЗ			
1	Шилбэ, тавхайн протез	400.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
2	Дунд чөмөгний протез	500.000	
3	Сүүж, түнхний протез	650.000-1.000.000	
4	Тавхайн урд хэсгийн протез (башмачок)	50.000-120.000	
5	Өвдөгний тулгууртай шилбэний протез	500.000	
6	Түнхний хиймэл үе	6.000.000	
7	Өвдөгний хиймэл үе	5.000.000	
8	Шилбэний түгжээт хадаас	450.000	
А-2 ДЭЭД МӨЧНИЙ ПРОТЕЗ			
9	Мөр, бугалганы протез	400.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
10	Шууны протез	300.000	
11	Сарвууны протез	150.000	
12	Гарын хурууны протез	30.000-100.000	

А-3 ПРОТЕЗИЙН БУСАД ХЭРЭГСЭЛ			
13	Гавлын титан бүрхэвч	1.200.000	хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
14	Хиймэл эрүү	180.00	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
15	Шилэн нүд	50.000-85.000	
16	Хиймэл шүд	20.000-120.000	
17	Нүдний уян болор (хатуу, зөөлөн)	275.000-460.000	
18	Зүрхний хиймэл хавхлага	3.000.000	
19	Дунд чихний титан протез	350.000	
Б. ОРТОПЕДИЙН ХЭРЭГСЭЛ			
Б-1 СОГОГ ЗАСАХ ГУТАЛ			
20	Өвлийн гутал (захиалгаар хийх)	150.000	хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
21	Өвлийн гутал (стандартын)	300.000	
22	Хавар, намрын гутал (захиалгаар хийх)	120.000	
23	Хавар, намрын гутал (стандартын)	250.000	
24	Зуны гутал	120.000	
Б-2 ТӨРӨЛ БҮРИЙН УЛАВЧ			
25	Өндөрлөгтэй улавч	50.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
26	Пронатор, супинатор улавч	25.000	
Б-3 НУРУУНЫ ХАМГААЛАЛТ			
27	Нурууны хамгаалалт ширэн	65.000-150.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
28	Нурууны хамгаалалт даавуун	60.000	
29	Нурууны хамгаалалт хуванцар	250.000	
30	Нурууны бэхэлгээ	600.000	

Б-4 ТӨРӨЛ БҮРИЙН ЧИГ			
32	Хөлийн чиг бүхий аппарат (богино)	200.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
33	Гарын чиг (төрлөөсөө хамааран)	50.000-150.000	
34	Шууны чиг	50.000	
35	Бугалганы чиг	150.000	
36	Шагайн чиг	90.000	
37	Хүзүүвч	50.000	
38	Хүзүүний бэхэлгээ (зөөлөн)	30.000	
39	Хүзүүний бэхэлгээ (хатуу)	50.000	
40	Суга өргөгч чиг	80.000-150.000	
41	Өвдгөвч	10.000-15.000	
Б-5 ОРТОПЕДИЙН БУСАД ХЭРЭГСЭЛ			
42	Павликийн дөрөөвч (захиалгаар хийх)	25.000-50.000	хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
43	Павликийн дөрөөвч (стандарт)	50.000	
44	Ивэрхийн даруулга	30.000	
45	Бөөрний бандааж	20.000	
46	Сонсголын дижитал аппарат	350.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
47	Харааны шил	15.000	
48	Контактны линз (+5, -5 болон түүнээс дээш)	100.000	
В.ТУСГАЙ ХЭРЭГСЭЛ			
В-1 ТӨРӨЛ БҮРИЙН ТАЯГ			
49	Модон таяг (хос)	15.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
50	Төмөр суга таяг (хос)	40.000	
51	Тохойн тулгууртай таяг (хос)	40.000	
52	Гар таяг	10.000	
53	Цагаан таяг (хараагүй хүний)	60.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн
54	Мэдрэгчтэй цагаан таяг (хараагүй хүний)	120.000	

B-2 БУСАД ТУСГАЙ ХЭРЭГСЭЛ			
55	Алхуулагч (насанд хүрэгсэд)	50.000	ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн
56	Тэргэнцэр (насанд хүрэгсэд)	150.000	
57	Хөтөвч,суултуур (насанд хүрэгсэд)	80.000	
58	Насанд хүрэгсдийн Stom-ийн уут (50 ширхэг)	720.000	хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
59	Тэргэнцэр (энгийн)	200.000	
60	Тэргэнцэр (атгагч, ширээ, түшдэг, хэвтдэг хүзүүвчтэй)	600.000	
61	Хүүхдийн цээживч	400.000	
62	Эмчилгээний бөмбөг (зуйван)	80.000	
63	Эмчилгээний бөмбөг (бөөрөнхий)	60.000	
64	Хүүхдийн алхуулагч	120.000	
65	Тамбформ (саажилттай хүүхдийг хэвтүүлэхэд ивдэг олон төрлийн хэлбэр бүхий зөөлөвч ивээс)	50.000	
66	Гарын анчер (саажилттай хүүхдийг бие засахад суулгаж тогтоодог чиглүүлэгч)	280.000	
67	Зогсоогч	160.000	
68	Тавцантай ширээ	160.000	
69	Гар, хөлийн спилен (бугуй тэгшлэгч,эрхий салгагч)	35.000	
70	Хөтөвч ,суултуур	12.000	
71	Stom-ийн уут (50 ширхэг)	720.000	

В-3 БУСАД ХЭРЭГСЭЛ			
72	Хараагүй хүний брайлийн хэрэгсэл (брайль цаас 300 ширхэг, брайль шугам, бичгийн машин, брайль тэмдэглэлийн дэвтэр)	100.000	хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн (бүрэн хараагүй)
73	Дизи тоглуулагч (хараагүй хүний ярьдаг ном унших)	520.000	
74	Брайль цаг	30.000	
75	Бичиг томруулагч линзэн шил	30.000	
76	Компьютерийн ярьдаг программ хангамж, нэмэгдэл төхөөрөмж	200.000	
77	Ярьдаг халууны шил	50.000	ахмад настан (бүрэн хараагүй) хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн (бүрэн хараагүй)
78	Ярьдаг цаг	25.000	
79	Ярьдаг даралтын аппарат	150.000	
80	Радио хүлээн авагч	50.000	

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2017 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 318

Улаанбаатар
хот

Мал, махны экспортыг нэмэгдүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.27 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Мал сүргийн тоо толгойн өсөлт, бэлчээрийн даац, хадлан, тэжээлийн хүрэлцээ хангамжтай уялдуулан таваарын зориулалттайгаар малчид, иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор малын гоц халдварт өвчин гараагүй аймаг, сумдаас үржлийн бус эр хонь, ямааны 20 хүртэл хувийг экспортлохыг зөвшөөрсүгэй.

2. Импортлогч улсын холбогдох яам, мэргэжлийн газруудтай мал экспортлох гэрээ, хэлцэл хийж, орон нутгийн байгууллагуудыг

бодлого, зохицуулалтаар дэмжиж ажиллахыг Монгол Улсын Шадар сайд Ө.Энхтүвшин, Гадаад харилцааны сайд Д.Цогтбаатар, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Б.Батзориг нарт, шаардагдах хөрөнгө, санхүүжилтийг судалж шийдвэрлэхийг Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатарт тус тус даалгасугай.

3. Импортлогч улсын мал эмнэлэг, хорио цээрийн нөхцөл, шаардлагад нийцүүлэн бэлтгэсэн малыг хорио цээрийн тусгаарлагдсан бүс, байгууламжаар дамжуулан мал эмнэлгийн хяналтын дор үзлэг, шинжилгээнд хамруулж, мал бордох үйлчилгээг үзүүлж экспортлох арга хэмжээг зохион байгуулахыг холбогдох аймгийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН
ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД**

Б.БАТЗОРИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2017 оны 12 дугаар
сарын 6-ны өдөр

Дугаар 328

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсад зохион байгуулах тив, олон улсын спортын тэмцээний тухай

Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн 7.1.5-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсад 2018 онд зохион байгуулах тив болон олон улсын спортын тэмцээний жагсаалт, эдгээр тэмцээнийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх хөрөнгийн хэмжээг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоолын хавсралтад заасан тэмцээний бэлтгэлийг сайтар ханган зохион байгуулж, дүнг 2018 оны IY улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулахыг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ц.Цогзолмаад даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН,
СПОРТЫН САЙД**

Ц.ЦОГЗОЛМАА

Засгийн газрын 2017 оны 328 дугаар
ТОГТООЛЫН ХАВСРАЛТ

**2018 ОНД ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ ТИВ БОЛОН ОЛОН УЛСЫН
СПОРТЫН ТЭМЦЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ, УЛСЫН ТӨСВӨӨС
ЗАРЦУУЛАХ ХӨРӨНГИЙН ХЭМЖЭЭ**

(сая төгрөг)

№	Тэмцээний нэр	Улсын төсвөөс зарцуулах хөрөнгийн хэмжээ
1.	Пауэрлифтингийн Дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээн	120.0
2.	Бодибилдинг, фитнесийн Азийн аварга шалгаруулах тэмцээн	100.0
3.	Мотоциклын бартаат замын Ази тивийн аварга шалгаруулах тэмцээн	100.0
4.	Сагсан бөмбөгийн 3х3 Ази тивийн аварга шалгаруулах тэмцээн	100.0
5.	Самбо бөхийн Ази тивийн аварга шалгаруулах тэмцээн	100.0
6.	Уран сайхны гимнастикийн Ази тивийн аварга шалгаруулах тэмцээн	100.0
7.	Жүдо бөхийн Зүүн Азийн аварга шалгаруулах тэмцээн	90.0
8.	Шатрын залуучуудын Зүүн Азийн аварга шалгаруулах тэмцээн	90.0
9.	Чөлөөт бөхийн “Монголиан Опен” олон улсын “А” зэрэглэлийн тэмцээн	75.0
10.	Боксын “Улаанбаатар цом” олон улсын тэмцээн	75.0
11.	Ширээний теннисний “Монголиан кап 2018” олон улсын тэмцээн	75.0
12.	Гүйлтийн цанын марафоны олон улсын тэмцээн	75.0
Нийт		1.100.0

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

2017 оны 12 дугаар
сарын 20-ны өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар
хот

**Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор
хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн
заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээсэн эсэх маргааныг хяналтын
журмаар хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 12.00 цаг.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Д.Одбаяр даргалж, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн Н.Жанцан, Т.Лхагваа, Ш.Цогтоо, Д.Сугар, Н.Чинбат/илтгэгч/, Д.Наранчимэг, Д.Солонго, Д.Ганзориг нарын бүрэлдэхүүнтэй, хуралдааны нарийн бичгийн даргаар Ц.Долгормааг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн М.Ариунболд, Б.Мэргэн, Э.Хашчулуун нар оролцов.

Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Оюун-Эрдэнэ хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хүрэлцэн ирээгүй болно.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар Улсын Их Хурлаас 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9 дэх хэсэгт “6.9.1. гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан.” гэсэн өөрчлөлт оруулсан нь Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтын “гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж, улмаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулсан;” гэсэн хэсгийг агуулгаар нь дахин сэргээсэн эсэх тухай маргааныг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийг үндэслэн хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэв.

Нэг. Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 9 дүгээр хорооны оршин суугч, иргэн Б.Мэргэн, Чингэлтэй дүүргийн 6 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Э.Хашчулуун, Хан-Уул дүүргийн 15 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн М.Ариунболд нар Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж:

“Хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш, адил байна гэдэг нь хууль тогтоогчийн болон шүүхийн зүгээс хүн бүрт эрх, үүрэг, хариуцлагыг ямар нэг ялгаваргүй тогтоох, хэрэгжүүлэх зарчим юм. Энэхүү зарчмын баталгаа болгож Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт хүний

эрхийн байдлыг ялгаварлан гадуурхаж болохгүй шалгууруудыг “үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсрол” гэж нэр заан тодорхойлсон байдаг. Өөрөөр хэлбэл, хүмүүсийг эрхэлж байгаа ажил, албан тушаал зэргээр ялгаварлаж, аль нэг хэсэгт нь давуу эрх олгох, илүү үүрэг хүлээлгэх буюу үүргээс чөлөөлөх хууль гаргаж болохгүй гэсэн үг юм.

Эрүүгийн эрх зүйд гэмт хэрэг үйлдсэн нь шүүхээр тогтоогдсон бол эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх зарчим үйлчилдэг бөгөөд гэмт хэрэг үйлдсэн эсэхийг тогтоохын тулд нотлох баримт цуглуулахаас эхлэн Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан ажиллагааг хийх шаардлагатай болно.

Гэтэл Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад гишүүнийг зөвхөн гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан тохиолдолд л Улсын ерөнхий прокурорын саналаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлнэ гээд мөн хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.7 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 6.9.1-д зааснаас бусад тохиолдолд гишүүнийг албадан саатуулах, цагдан хорих, түүнд шүүхийн журмаар захиргааны шийтгэл оногдуулах, гэр, албан ерөө, тээврийн хэрэгсэл, биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно” гэж заасан. Энэ нь гишүүн үйлдэл дээрээ нотлох баримттайгаар баривчлагдаж, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлснээс бусад тохиолдолд сэжиг бүхий үндэслэл байсан ч гэсэн түүнийг гэмт хэрэгт холбогдуулан албадан саатуулах, үзлэг, нэгжлэг хийх боломжгүй гэсэн үг юм.

Гэтэл хүн амины, дээрмийн, танхайн гэх мэт цөөн хэрэг л үйлдэл дээрээ баригддаг бөгөөд албан тушаалаа урвуулан ашигласан, эрх мэдлээ хэтрүүлэн авлига авсан гэх мэт хэргүүдийг үзлэг, нэгжлэг хийлгүйгээр илрүүлэх боломж бараг байхгүй тул гишүүдэд гэмт хэрэг үйлдсэн ч хариуцлага хүлээхгүй байж болох давуу байдлыг бий болгож байна. Харин иргэдийн хувьд заавал гэмт хэрэг үйлдэж байхдаа нотлох баримттайгаар баривчлагдсан байх шаардлагагүй, сэжиг бүхий үндэслэл байгаа тохиолдолд эрүүгийн хэрэг үүсгэж, гэм буруутай эсэхийг нь тогтоодог.

Хууль тогтоогч, төрийн өндөр албан тушаалтан болон шүүгчид ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ тодорхой хэмжээний халдашгүй байдал эдлэх нь зүй ёсны асуудал гэдгийг улс орнууд хүлээн зөвшөөрч, хуульд тусгадаг.

Халдашгүй байдал нь иргэдээс сонгогдсон төлөөлөгчид хууль тогтоох байгууллагад эрүүгийн болон иргэний хуулийн дагуу хариуцлага хүлээх эрсдэлгүйгээр чөлөөтэй үг хэлэх, нэр төрийг нь аливаа гүтгэлгээс хамгаалах, тохиолдлын байдлаар албадан саатуулах, цагдан хорих, тэдний хувьд улс төрийн сэдэлтэй мөрдөх ажиллагаа явуулахаас сэргийлэх зорилготой байдаг. Тийм учраас Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэгт

холбогдсон тухай асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэж, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ. ...» гэж заасныг үндэслэн 1992 онд батлагдсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.3 дахь хэсэгт “Үндсэн хуулийн хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт зааснаар Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлж болно”, 1997 онд батлагдсан Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсэгт Улсын Их Хурал гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх асуудлыг “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилсан”, “эрх бүхий байгууллага Улсын Их Хурлын гишүүнд холбогдох эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн бөгөөд түүний бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлж өгөхийг Улсын Их Хурлаас хүссэн” гэсэн хоёр тохиолдолд хэлэлцэнэ гэж заасан байв. 2006 онд батлагдсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд дээрх хоёр агуулга туссан байсан ч 2010 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн өөрчлөлтөөр “гишүүнд холбогдуулан эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн бөгөөд Улсын ерөнхий прокурор түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх саналыг Улсын Их Хуралд оруулсан бол бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэхийг хэлэлцэнэ” гэсэн заалтыг хассан юм. Ингэснээрээ зөвхөн гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь нотлох баримттайгаар баривчлагдсан тохиолдолд л бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэх асуудлыг хэлэлцэнэ гэсэн Үндсэн хуулийг хэт явцууруулан зөрчсөн хуулийн заалт үйлчилж байна.

Эцэст нь зориуд тэмдэглэн хэлэхэд, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад “гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж, улмаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулсан бол гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.” гэж заасан нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтуудыг зөрчсөн байна гэсэн иргэн Ц.Энхжингийн мэдээллийн дагуу Үндсэн хуулийн цэц 2011 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдрийн Дунд суудлын болон 2012 оны 2 дугаар сарын 15-ны өдрийн Их суудлын хуралдаанаараа хэлэлцэн Үндсэн хууль зөрчсөн болохыг тогтоосон байна.

Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 36.4 дэх хэсэгт “Цэцийн эцсийн шийдвэрээр Үндсэн хууль зөрчсөн гэж тогтоогдсон хууль Цэцийн тогтоол гармагц хүчингүй болно.” гэж заасан ч Улсын Их Хурал холбогдох заалтыг хүчингүй болгоогүй бөгөөд харин 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр өөрчлөн найруулахдаа “гэмт үйлдлийнх нь явцад” гэснийг “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь”, “гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж” гэснийг “хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан” гэж үгийг нь сольсон ч агуулгыг нь өөрчлөлгүй баталсан байна.

Хэдийгээр өмнөх заалттай холбогдуулан Үндсэн хуулийн цэцээс Үндсэн хууль зөрчсөн гэх дүгнэлт, тогтоол гарсан боловч Улсын Их Хурлаас

Үндсэн хууль зөрчсөн алдааг зассан гэх нэрээр агуулгыг нь хэвээр баталж, Үндсэн хуульт ёсыг уландаа гишгэсэн байх тул дахин мэдээлэл гаргаж байгаа болно.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалт нь Үндсэн хуулийн холбогдох хэсгийг зөрчсөн эсэх талаар шийдвэр гаргаж өгнө үү.” гэсэн агуулга бүхий мэдээлэл ирүүлсэн байна.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлаас 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтыг “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан.” гэж өөрчлөн найруулсан нь Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн холбогдох заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээсэн эсэх асуудлыг Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүний санаачилгын дагуу Цэцийн их суудлын хуралдаанаар хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэх үндэстэй гэж үзэж Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дарга 2017 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдөр “Маргааныг хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэх тухай” 31 дүгээр тогтоол гаргасан болно.

Гурав. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Оюун-Эрдэнэ Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байхаар заасан нь хууль батлах болон хууль хэрэглэхэд эрх, үүрэг, хариуцлагыг хүн бүрт аливаа ялгаваргүйгээр тогтоох, хэрэгжүүлэх зарчмыг тусгасан. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт хүний эрхийн байдлыг ялгаварлан гадуурхаж болохгүй шалгуурыг нэр заан тодорхойлсон нь хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх зарчмыг хангах баталгаа болж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлыг хуулиар хамгаална.” гэж заасан нь Улсын Их Хурлын гишүүн хувь хүнийхээ хувьд бус, Улсын Их Хурлын гишүүнээр сонгогдож, Улсын Их Хурлын гишүүний албан тушаалыг эрхэлж, бүрэн эрхийг хэрэгжүүлж байгаагийн хувьд халдашгүй байх бөгөөд түүний халдашгүй байдлыг хуулиар тусгайлан тогтоож хамгаалахыг Үндсэн хуулиар баталгаажуулсан байна.

Үндсэн хуульд ийнхүү заасны дагуу Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлд Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийн баталгааг хуульчилсан бөгөөд 34.7 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 6.9.1-д зааснаас бусад тохиолдолд гишүүнийг албадан саатуулах, цагдан хорих, түүнд шүүхийн журмаар захиргааны шийтгэл оногдуулах, гэр, албан өрөө, тээврийн хэрэгсэл, биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.” гэж, 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн

газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан ... тохиолдолд гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулах бөгөөд Улсын Их Хурал гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.” гэж заасан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Улсын Их Хурлын гишүүн бол ард түмний элч бөгөөд нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн баримтална.” гэж заасанчлан Монгол Улсын Их Хурал нь парламентат ёсны онолын хувьд парламентын гишүүний императив мандатын зарчим (сонгогчид парламентын гишүүнд заавал биелүүлэх ёстой захиас, даалгавар өгөх, уг даалгаврыг биелүүлээгүй тохиолдолд гишүүнийг эгүүлэн татах эрхтэй)-д бус, чөлөөт мандатын зарчим (хууль тогтоох үйл ажиллагаанд Үндсэн хууль, өөрийн итгэл үнэмшлийн үндсэн дээр үндэсний ба орон нутгийн эрх ашгийн хооронд тэнцвэржилтийг ханган ажиллах, мандат олгосон сонгогчид парламентын гишүүний мандатыг эгүүлэн татах эрхгүй)-д үндэслэн Улсын Их Хурлын гишүүнийг сонгодог. Ийнхүү чөлөөт мандатын зарчмыг баримталсан нь хууль батлах байгууллага, түүний гишүүн болон хууль батлах үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг хангах зорилготой бөгөөд энэ утгаараа парламентын гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа, халдашгүй байдлыг ихэнх улс оронд хуулиар хамгаалдаг.

Нөгөө талаас Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалт нь төлөөлөгчдийн байгууллагаас баталсан хууль, гаргасан бодлогыг хэрэгжүүлдэг гүйцэтгэх засаглалын байгууллагуудын зүгээс парламентын гишүүнийг хилс хэргээр эрүүгийн хариуцлагад татахаас хамгаалах зорилготой парламентын гишүүний бүрэн эрхийн баталгааны нэг хэлбэр болох иммунитетийг тогтоосон билээ. Иммунитетийг улс орнууд өөр өөрөөр тогтоодог бөгөөд хязгааргүй иммунитет тогтоосон 26, гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилснаас бусад тохиолдлын иммунитет тогтоосон 42 /Монгол Улс хамаарна/, иргэний хариуцлагад татахыг хориглосон 10, парламентын гишүүн иммунитет эдлэхгүй 4 улс байдаг байна.

Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлыг ийнхүү хуульчилснаараа гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилснаас бусад тохиолдолд иммунитет тогтоосон 42 улсад Монгол Улс хамаарч байна.

Эндээс үзэхэд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалт нь Улсын Их Хурлын гишүүн болон энгийн иргэнийг албан тушаалаар ялгаварласан бус, харин институцийн хувьд төрийн эрх барих дээд байгууллага буюу Улсын Их Хурлын тогтвортой үйл ажиллагааг хангах үүднээс хууль батлах бүрэн эрхийн баталгааг хамгаалсан, тодорхой түвшинд халдашгүй байдал тогтоосон агуулгатай зохицуулалт юм.

Түүнчлэн, Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэж үзэж, хүчингүй болгосноор Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг ямар ч тохиолдолд гэмт хэрэгтэй холбогдуулж түдгэлзүүлэх боломжгүй буюу туйлын халдашгүй байдлын хэлбэрийг бий болгосон тул Улсын Их Хурлаас 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталж, уг хуулийн 6.9 дэх хэсгийг өөрчлөн найруулсан.

Уг хуулийн төслийг хэлэлцсэн хуралдааны тэмдэглэлээс үзэхэд Улсын Их Хурлын гишүүнийг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан тохиолдолд гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэх зохицуулалтыг хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө тэгш эрхтэй байх ойлголтоос ялгаатайгаар авч үзэж, Улсын Их Хурлын гишүүний хувь хүний халдашгүй байдал гэхээс илүү институцийн хувьд, Улсын Их Хурлын өөрийнх нь бүрэн эрхт, халдашгүй байдалтай шууд холбоотой гэж үзсэн байна.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6.9.1 дэх заалтыг ийнхүү өөрчлөн найруулсан нь Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болгосон заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээн баталсан асуудал биш бөгөөд харин Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хурал хууль батлах өөрийн бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын хязгаарлалтыг тогтоосон асуудал юм.

Монгол Улсын Их Хурал бол хууль тогтоох, төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд Улсын Их Хурлын гишүүн ард түмний элчийн хувьд нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн баримтлан ажилладаг тул түүний халдашгүй бүрэн эрхийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн дагуу Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасан нь хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх зарчмыг алдагдуулаагүй гэж үзэж байна.

Институцийн хувьд албан тушаалтны халдашгүй байдлыг тогтоох нь зүй ёсны асуудал бөгөөд Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, шүүгчийн бүрэн эрхийн баталгаа, халдашгүй байдлыг холбогдох хуулиудад тогтоосон байдаг нь хувь хүнийх нь хувьд бус, эрхэлж байгаа албан тушаалынх нь хувьд халдашгүй байдлыг тогтоодог байна.

Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуулиар тогтоосон чөлөөт мандатын зарчмаар сонгогдсон Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийг баталгаажуулах үүднээс гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилснаас бусад тохиолдолд түүний бүрэн эрхийг хамгаалахаар халдашгүй байдлыг тогтоосон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6.9.1 дэх заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн

Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.”, 2 дахь хэсгийн “Хүнийг ... ялгаварлан гадуурхаж үл болно.” гэснийг тус тус зөрчөөгүй байна.

2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийг бүхэлд нь авч үзвэл Улсын Их Хурлын гишүүний цалин, хавсран гүйцэтгэж болох албан тушаал, халдашгүй байдлын хамгаалалт, бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, эгүүлэн татах шийдвэр зэрэг Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа, халдашгүй байдалтай холбоотой зохицуулалтыг хуульчилсан байна.

Үүнээс Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийг тусгайлан авч үзвэл Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэгт холбогдсон тухай асуудлыг хэлэлцэх, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэх шийдвэрийг гаргах болон гэмт хэрэг үйлдсэн гэж шүүх тогтоовол эгүүлэн татах шийдвэрийг гаргах эрх бүхий байгууллага нь зөвхөн Улсын Их Хурал байхаар заасан, харин ямар тохиолдолд “гэмт хэрэгт холбогдсон” гэж үзэх, энэ асуудлыг Улсын Их Хурал хэрхэн шийдвэрлэх талаар тусгайлан зохицуулаагүй, Улсын Их Хурлын бүрэн эрхийн хүрээнд үлдээж өгсөн байна.

Эндээс үзэхэд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг нь дээр дурдсан Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдалтай холбогдон гарах шийдвэрийг парламент буюу Улсын Их Хурал гаргах талаар зохицуулсан бөгөөд нарийвчилсан зохицуулалтыг өөрт олгогдсон хууль батлах бүрэн эрхийнхээ хүрээнд тогтоож болохоор байна.

Үүний дагуу Улсын Их Хурлаас 2013 оны 01 дүгээр сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталж, Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан тохиолдолд гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулах бөгөөд гишүүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг Улсын Их Хурал шийдвэрлэхээр өөрчлөн найруулсан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт нийцэж байна.

Хэрвээ Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан тохиолдолд түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, улмаар гэмт хэрэг үйлдсэнийг шүүх тогтоосон бол гишүүнийг эгүүлэн татаж, эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхэд зөрчилдөх агуулга байхгүй гэж үзэж байна.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн “Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэгт холбогдсон тухай асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэж, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ.” гэж заасныг зөрчөөгүй байна.

Улсын Их Хурлын гишүүний “гэмт хэрэгт холбогдсон” байдлыг ямар хүрээнд авч үзэх талаар Монгол Улсын Үндсэн хуульд ерөнхий, эсхүл тодорхой аль нэг байдлаар заагаагүй бөгөөд Улсын Их Хурлын гишүүний албан тушаалыг эрхэлж байгаагийн хувьд Үндсэн хуулиар халдашгүй байдлыг баталгаажуулсан тул Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн агуулгыг явцууруулсан гэж үзэх үндэслэл байхгүй, хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх зарчимд харшилсан шинжийг агуулаагүй байна.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан.” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг, Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийг тус тус зөрчөөгүй болно.” гэсэн байна.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 2 дугаар сарын 15-ны өдрийн Их суудлын хуралдаанаар 2006 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдөр батлагдсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад “гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж, улмаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулсан;” гэж заасан нь Үндсэн хуулийн заалтын агуулгыг хэт явцууруулан, хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх нийтлэг зарчимд харшилсан шинжийг агуулснаараа Үндсэн хуулийн Хорин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Улсын Их Хурлын гишүүн гэмт хэрэгт холбогдсон тухай асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганаар хэлэлцэж, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ. ...”, Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “... хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Хүнийг ... эрхэлсэн ажил, албан тушаал... -аар нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно. ...” гэж заасныг зөрчсөн гэж үзэж, Үндсэн хуулийн цэц 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор дээрх хуулийн заалтыг хүчингүй болгосон байна.

2. Монгол Улсын Их Хурлаас 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталж, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9 дэх хэсэгт “6.9.1. гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан.” гэсэн өөрчлөлт оруулжээ.

Ийнхүү хуульчлахдаа “гэмт үйлдлийнх нь явцад” гэснийг “гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь” гэж; “гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж” гэснийг “хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан” гэж өөрчилсөн нь эрх зүйн үр дагавар болон агуулгын хувьд адил байна.

Иймд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн заалтыг Улсын Их Хурал агуулгаар нь төдийгүй үгийн утгын хувьд илүү явцууруулан дахин сэргээсэн гэж үзэх үндэслэлтэй байна.

3. Үндсэн хуулийн цэцийн тогтоолоор хүчингүй болсон хуулийн заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээснээрээ Улсын Их Хурал өөрөө Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн "... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн." гэснийг зөрчиж байгаа болно.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 3, 4, Жаран долдугаар зүйл, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 3, 31 дүгээр зүйлийн 2, 32 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ТОГТООХ НЬ:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2012 оны 02 дугаар тогтоолоор хүчингүй болсон Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтын "гэмт үйлдлийнх нь явцад, эсхүл гэмт хэргийн газарт эд мөрийн баримттай нь баривчилж, улмаар бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын ерөнхий прокурор Улсын Их Хуралд оруулсан;" гэсэн хэсгийг Улсын Их Хурал 2013 оны 1 дүгээр сарын 17-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиар дахин сэргээсэн байх тул Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.9.1 дэх заалтад "гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газарт нотлох баримттайгаар баривчилсан." гэж заасныг хүчингүй болгосугай.

2. Энэхүү тогтоол эцсийн шийдвэр тул гармагц хүчин төгөлдөр болохыг дурдсугай.

**ДАРГАЛАГЧ
ГИШҮҮД**

**Д.ОДБАЯР
Н.ЖАНЦАН
Т.ЛХАГВАА
Ш.ЦОГТОО
Д.СУГАР
Н.ЧИНБАТ
Д.НАРАНЧИМЭГ
Д.СОЛОНГО
Д.ГАНЗОРИГ**

Хаяг:

"Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 1,25

Индекс: 200003